

Kulturutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av 5 och 8 § i lagen om klientavgifter inom småbarnspedagogiken

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av 5 och 8 § i lagen om klientavgifter inom småbarnspedagogiken (RP 115/2017 rd): Ärendet har remitterats till kulturutskottet för betänkande.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- konsultativ tjänsteman Annika Klimenko, finansministeriet
- konsultativ tjänsteman Ville Salonen, finansministeriet
- regeringsråd Anne-Marie Brisson, undervisnings- och kulturministeriet
- konsultativ tjänsteman Tarja Kahiluoto, undervisnings- och kulturministeriet
- sakkunnig Jarkko Lahtinen, Finlands Kommunförbund.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- arbets- och näringsministeriet
- Institutet för hälsa och välfärd (THL)
- Centralförbundet för Barnskydd
- Finlands Föräldraförbund rf.

PROPOSITIONEN

I propositionen föreslås det att lagen om klientavgifter inom småbarnspedagogiken ändras så, att de klientavgifter för småbarnspedagogik som tas ut av familjer med små och medelstora inkomster sänks. Dessutom föreslås att de avgifter som tas ut för syskon sänks så, att den avgift som tas ut för det andra barnet är 50 procent av den kalkylerade avgiften för småbarnspedagogik på heltid för det yngsta barnet.

På grund av ändringen väntas kommunernas intäkter från avgifterna minska med ca 71 miljoner euro. Kommunerna kompenseras för detta genom att de nedre gränserna i fastighetsbeskattningen höjs, genom att rikta en större andel av samfundsskatteintäkterna till kommunerna än tidigare och genom att höja statsandelen för kommunal basservice. Om ändring av fastighetsskattelagen,

Betänkande KuUB 14/2017 rd

lagen om skatteredovisning, inkomstskattelagen och lagen om statsandel för kommunal basservice lämnas separata regeringspropositioner.

Propositionen hänför sig till statens budgetproposition för 2018 och avses bli behandlad i samband med den.

Lagen avses träda i kraft den 1 januari 2018.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

Kulturutskottet välkomnar propositionen. Klientavgifterna sänks med ungefär 71 miljoner euro genom att ändra inkomstgränserna för familjer och genom att sänka avgiften för familjens andra barn som deltar i småbarnspedagogik. Dessutom förenhetligas avgiftskoefficienten. Reformen ökar barnens deltagande i småbarnspedagogiken som dokumenterat främjar barnens uppväxt och utveckling. När effekterna av flitfällorna minskar beräknas ungefär 4 200 personer få sysselsättning före 2021. Det innebär besparingar i social trygghet och ökning av skatteinkomster.

Utskottet vill betona att höjningen av inkomstgränserna sänker klientavgifterna inom småbarnspedagogiken för familjer med små och medelstora inkomster. De största avgiftsnedläggningarna riktar sig till familjer med flera barn. Avgifterna sjunker för alla de familjer som har betalat mindre än den högsta avgiften och för nästan alla de familjer vars inkomstnivå har varit exakt på nivå för den högsta avgiften. Dessutom flyttas i och med ändringen tusentals familjer med små inkomster över till den avgiftsfria småbarnspedagogiken. Det underlättar barnfamiljers ekonomiska situation och avvecklar flitfällor. Effekten som flitfällor har på klientavgifterna inom småbarnspedagogiken gäller också framför allt ensamförsörjarfamiljer med små inkomster och familjer med flera barn. Enligt erhållet sakkunnigyttrande har sänkningen av avgifterna för småbarnspedagogik, som redan görs för andra gången under innevarande regeringsperiod, en betydande inverkan på barnfamiljers ekonomi.

Propositionen skapar ett behov av att granska finansieringen av den privata småbarnspedagogiken för att ansvara för att svara på den ökade efterfrågan på platser inte på grund av att avgifterna för kommunal småbarnspedagogik sänks ska ligga uteslutande på kommunerna. Delvis är det fråga om behovet av att höja beloppet på eventuellt kommundillägg för privat vård och värdet på servicesedlar som berättigar till anskaffning av privata tjänster inom den småbarnspedagogiska verksamheten och som hör till kommunens beslutanderätt, men också om behovet av att se över lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn (1128/1996) i fråga om stödbeloppet. Propositionen innehåller inga förslag om ändring av den lagen. Utskottet ser det som nödvändigt att genom samarbete mellan statens olika förvaltningar främja genomförandet av gemensamt avtalade projekt. En lösning bör hittas snarast möjligt. Utskottet vill betona att småbarnspedagogik är en central helhet i tjänsterna för barnfamiljer och i stödsystemet. Den totala översynen av systemet med familjeledighet bör genomföras så att den stödjer familjer med små barn och ökar barnens deltagande i den pedagogiskt utvecklande småbarnspedagogiken.

Betänkande KuUB 14/2017 rd

Sammantaget anser utskottet att propositionen behövs och fyller sitt syfte. Kulturutskottet tillstyrker lagförslaget utan ändringar.

Finansiering av reformen

Regeringen beslutade i samband med budgetförhandlingarna att kompensera bortfallet av intäkter från avgifter och ökningen av volymen genast från och med den 1 januari 2018 genom att höja de nedre gränserna för fastighetsbeskattningen (ökning 25 mn euro), rikta en större del av avkastningen från samfundsskatten till kommunerna (ökning 60 mn euro) och dessutom höja statsandelen för den kommunala basservicen (ökning 25 mn euro). Vid beslutet om kompensering har målet varit att ändringarnas sammantagna verkan med avseende på kommunekonomin i sin helhet ska vara praktiskt taget neutral 2021. Efter att propositionen om klientavgifterna för småbarnspedagogik lämnades har regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av fastighetsskattelagen (RP 133/2017 rd), som är under behandling i riksdagen, ändrats i finansutskottet så att höjningen av de nedre gränserna för de allmänna fastighetsskattesatserna slopades. De övre gränserna för fastighetsskattesatserna höjdes ändå i överensstämmelse med propositionen. Riksdagen godkände lagförslaget i enlighet med finansutskottets betänkande (RSv 105/2017 rd — FiUB 9/2017 rd).

Avkastningen av fastighetsskatten har enligt erhållen utredning ökat mer än de tvingande höjningsverkningsarna. Skatteavkastningen ökade med 45 miljoner euro 2016 och med cirka 120 miljoner euro 2017. Denna extra avkastning överstiger de eftersträvade avkastningarna med 20 miljoner euro 2016 och med 45 miljoner euro 2017. Därför ansåg regeringen att målet för extra avkastning i regeringsprogrammet och regeringens mål för ytterligare höjning i hög grad redan är uppnådda för hela regeringsperioden. Enligt erhållen utredning granskar regeringen senare huruvida fastighetsskatten behöver höjas för 2019.

Den oväntat stora avkastningen av fastighetsskatten har delvis räknats kommunerna till godo som kompensation för den inkomstförlust som följde på sänkningen av avgifterna för småbarnspedagogiken. Utskottet är medvetet om att fastighetsskatten inte är ett fungerande sätt att kompensera för sänkta avgifter för småbarnspedagogik, eftersom inkomstökningarna och avgiftssänkningarna inte med nödvändighet sammanfaller kommunvis. Det kan leda till rätt ojämlika slutresultat kommunerna emellan. Helhetsbedömningarna av behovet av kompensation har inte heller beaktat reformens effekter på ökningen av antalet barn i småbarnspedagogik och den ökning av kommunernas investeringsbehov som det leder till. Kulturutskottet anser att regeringen ytterligare behöver utvärdera behovet av eventuell tilläggsfinansiering för tillräcklig kompensering av den aktuella sänkningen av klientavgifter i nästa tilläggsbudget eller i planen för de offentliga finanserna.

Reformens ikraftträdande

Propositionen jämte avgiftssänkningar ska träda i kraft den 1 januari 2018. I propositionen och i erhållna utlåtanden tas upp att reformen förorsakar kommunerna mycket administrativt arbete. Kommunerna ska se över besluten om klientavgifter för alla familjer igen och vid behov fatta nya beslut för de familjer vars avgifter ändras. Serviceanvändaren ska också informeras om ändringarna i inkomstgränserna, avgiftsprocenten och den avgift som tas ut för det andra barnet. Även

Betänkande KuUB 14/2017 rd

programvaran för avgiftssystemen måste uppdateras till följd av ändringarna i inkomstgränserna, avgiftsprocenten och avgiften för det andra barnet.

I sakkunnigyttrandena har det föreslagits att reformen ska träda i kraft först den 1 augusti 2018 när avgifterna ändå måste justeras på grund av indexjusteringen som träder i kraft den 1 augusti 2018.

Kulturutskottet inser att reformen jämte planerat ikraftträdande medför en extra administrativ börda för kommunerna. För kommunerna och även för familjerna är det bättre att avgifterna normalt justeras endast en gång per år, det vill säga från och med den 1 augusti. Det bör man sträva efter också framöver. Utskottet anser att propositionens konsekvenser för barnfamiljernas ekonomiska ställning och för barnens möjligheter att på jämlik basis delta i småbarnspedagogik är så betydande att reformens ikraftträdande inte bör skjutas upp. Eventuella olägenheter av återbetalade avgifter som förutses under början av året får inte senarelägga de avgiftssänkningar som utlovas barnfamiljerna i propositionen. Propositionens innehåll och konsekvensbedömningar har varit kända i kommunerna redan länge vilket har gett kommunerna möjligheter att bereda sig på den förestående reformen.

Fortsatta åtgärder

Kulturutskottet ser det som nödvändigt att småbarnspedagogiken utvecklas som en målinriktad helhet med fokus på både avgiftspolitik och efterfrågan, tillgång och kvalitet i fråga om småbarnspedagogik. Den aktuella reformens konsekvenser för barnfamiljers försörjning, ökningen av antalet barn i småbarnspedagogik och utbudet på tjänster inom småbarnspedagogik i relation till den ökande efterfrågan bör följas upp.

Utskottet hänvisar till vissa redan tidigare godkända principiella ställningstaganden och upprepar dem här. Utskottet sade (KuUB 16/2016 rd — RP 205/2016 rd) att småbarnspedagogiken backar upp och jämnar ut barnens skolfärdigheter och på sikt medför besparingar i och med att behovet av barnskydd och andra korrigerande tjänster minskar. Tröskeln till att delta i småbarnspedagogisk verksamhet måste därför vara låg på alla sätt. Småbarnspedagogik som på deltid är avgiftsfri, inklusive den subjektiva rätten till dagvård (20 timmar i veckan), skulle stärka barnens medverkan i pedagogisk verksamhet av hög kvalitet och i hög grad bidra till likabehandling av barnen och jämlikhet inom utbildningen.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Kulturutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslaget i proposition RP 115/2017 rd utan ändringar.

Betänkande KuUB 14/2017 rd

Helsingfors 28.11.2017

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Tuomo Puumala cent
vice ordförande Sanna Lauslahti saml
medlem Li Andersson vänst
medlem Ritva Elomaa saf
medlem Eeva-Johanna Eloranta sd
medlem Jukka Gustafsson sd
medlem Hanna Kosonen cent
medlem Sari Multala saml
medlem Mikaela Nylander sv
medlem Ulla Parviainen cent
medlem Pekka Puska cent
medlem Sari Raassina saml
medlem Sami Savio saf
medlem Jani Toivola gröna
medlem Pilvi Torsti sd.

Sekreterare var

utskottsråd Kaj Laine.